

різняються між собою характером співвимірного інструменту – ринкових цін. Співвимірниками результатів і затрат виробництва можуть бути ціни базового періоду (ретроспективні ринкові ціни), ціни фактичного періоду (ціни актуального ринку) і ціни перспективного ринку. Залежно від того, який економічний співвимірник використовують у визначенні рівня ефективності, остання буде відображати результативність функціонування різних сфер виробничих систем: відповідно – технологічну, техніко-економічну і соціально-економічну.

Література

1. Башнянин Г.І. Метрологічні економічні системи: вступ у загальну теорію і методологію формування економічних параметрів / Г.І. Башнянин. – Львів : Вид-во "Новий Світ-2000", 2005. – 1083 с.
2. Економічна енциклопедія. – У 3-ох т. – Т. 1 / за ред. проф. С.В. Мочерного. – К. : ВЦ "Академія", 2000. – 864 с.
3. Макконелл К.Р. Экономика: принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконелл, С.Л. Брю, Ш.М. Флинн. – Изд. 19-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 2015. – 1028 с.
4. Маркс К. Капитал / К. Маркс. – М. : Изд-во "Политиздат", 1983. – Т. 1. – С. 188-321.
5. Мочерний С.В. Політекономія : підручник / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна. – Вид. 3-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Знання", 2006. – 392 с.
6. Клишко Г.Н. Основы экономической теории: политэкономический аспект / Г.Н. Клишко та ін. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Вища шк."; "Знання", 1997. – 473 с.
7. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Изд-во "Эксмо", 2007. – 960 с.
8. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Изд-во "Эксмо", 2012. – 957 с.
9. Федоренко Н.П. Гуманистическая экономика / Н.П. Федоренко. – М. : Изд-во "Экономика", 2006. – 188 с.
10. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М. : Изд-во "Дело" ЛТД, 1995. – 864 с.
11. Dolan E.G. Understanding Macroeconomics / E.G. Dolan, S. Huda. – Redding : BVT Publishing, 2013. – 428 p.
12. Hicks J.R. Value and Capital An Inquiry into some Fundamental Principles of Economic Theory. Second Edition / J.R. Hicks. – Oxford : Oxford University Press, 1975. – 352 p.
13. Keynes Jh.M. The General Theory of Employment, Interest and Money / Jh.M. Keynes. – London : Macmillan, 2007. – 472 p.
14. Mill Jh.S. Principles of Political Economy with Some of their Applications to Social Philosophy. 6th Edition / Jh.S. Mill. – London : Longmans, Green, Reader&Dyer, 2014. – 624 p.
15. Samuelson P.A. Economics. 19th Edition / P.A. Samuelson, W.D. Nordhaus. – New York : McGraw-Hill/Irwin, 2009. – 744 p.

Надійшла до редакції 26.05.2016 р.

Мыронова М.И. Оценка эффективности функционирования производственных систем в национальной экономике

Рассмотрены три интерпретации экономической категории "эффективность": классическая, постклассическая и современная. Представлена общая формула экономической эффективности функционирования производственных систем, которая являет собой количественное соотношение результатов и затрат. Приведены три варианта общей формулы эффективности, которые отличаются между собой по характеру соизмеримых инструмента – рыночных цен. Обоснованы подходы к выбору той или иной общей формулы эффективности функционирования производственных систем в национальной экономике.

Ключевые слова: производственные системы, эффективность, общая формула эффективности, национальная экономика.

Myronova M.I. Evaluation of the Production Systems Efficiency in the National Economy

Three interpretations of the economic category of efficiency are discussed: classical, post-classical and modern. The general formula economic efficiency of the production system, which is a quantitative correlation of results and costs, is presented. We consider three options for the general formula of efficiency, which differ in nature commensurate instrument such as market prices. Based approach to the selection of a general formula of efficiency of functioning of industrial systems in the national economy is represented.

Keywords: production systems, efficiency, general formula of efficiency, the national economy.

УДК 336.14:352

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Н.І. Полинюк^{1,2}

Сьогодні питання реформування бюджетної системи України виходять на перший план, адже фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади. Роль місцевих податків та зборів у наповненні місцевих бюджетів у нашій країні залишається незначною. Тому, розглянувши проблеми формування місцевих бюджетів як в Україні, так і в окремих зарубіжних країнах, можна дійти висновку, що продовження вивчення досвіду унітарних країн із розвинутою децентралізацією може стати у нагоді під час вироблення та запровадження політики реформування системи місцевих бюджетів в Україні. Важливо звернути увагу на досвід країн Європейського Союзу. Цікавим для глибшого аналізу також є досвід саме унітарних країн, трансформація моделі управління регіонами, в яких позитивно зарекомендувала себе, зокрема у сфері наповнення місцевих бюджетів.

Ключові слова: бюджет, бюджетна система, державне регулювання, міжбюджетні відносини, місцеві бюджети, фінансова децентралізація.

Актуальним для України є питання стабільного забезпечення процесів соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних громад, функціонування органів місцевого самоврядування на основі як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду. Завдання проведеного дослідження полягало у розробленні, на основі зарубіжного досвіду, нових методів управління муніципальними структурами з урахування територіальної самоорганізації та зміцнення фінансової децентралізації в Україні.

Мета дослідження – проаналізувати міжбюджетні відносини, узагальнити зарубіжний досвід формування місцевих податків й обґрунтувати можливості його застосування в Україні в умовах фінансової децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми місцевих бюджетів і міжбюджетних відносин, основи їх організації, регулювання та фінансове вирівнювання, питання зміцнення фінансової незалежності місцевих органів влади і розвитку системи міжбюджетних трансфертів в Україні та інших країнах займають чільне місце у працях В. Базилевича, Н. Балдич, С. Большенко, І. Бурковського, О. Василика, В. Журавель, О. Кириленко, О. Кілієвича, М. Кульчицького, Н. Малиш, В. Опаріна та ін. Однак питанням розвитку та формування ефективної вітчизняної системи міжбюджетних відносин недостатньо приділе-

¹ аспір. Н.І. Полинюк – Львівський НУ ім. Івана Франка;

² наук. керівник: проф. М.І. Крупка, д-р екон. наук

но уваги в умовах євроінтеграційних процесів, що і зумовило актуальність подальших досліджень.

Стійкість бюджетної системи України багато в чому залежить від характеру міжбюджетних відносин та оптимальної побудови їх системи у країні. Особливістю міжбюджетних відносин в Україні є їх функціонування в умовах соціально-економічних трансформацій, зокрема відносин між державою, Автономною Республікою Крим (зараз незаконно анексованою Російською Федерацією) та місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, потрібними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та відповідними законами України.

Сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України виходять на перший план, адже фінансовий перерозподіл є одним з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території, а ключова її ланка – фіскальна децентралізація – сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами і уподобаннями.

Модель міжбюджетних відносин, насамперед, є інституціональним підходом до визначення організаційних основ взаємовідносин між державними і місцевими органами влади, який пов'язаний із політикою уряду або регіональної адміністрації у вирішенні питання розподілу доходів і видатків за рівнями бюджетної системи. Важливо розрізнити дві основні моделі міжбюджетних відносин: централізовану і децентралізовану. Переважаючи в механізмі функціонування тієї чи іншої моделі, держава формує набір усіх наступних його елементів. Метою регулювання тієї чи іншої моделі формування і розподілу коштів є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та бюджетними ресурсами. Зважаючи на це, дослідження практики формування доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн дає змогу перейняти позитиви та здійснити реструктуризацію дохідної бази місцевих бюджетів України.

У західній фінансовій науці виділяють кілька підстав для запровадження міжбюджетних трансфертів: фіскальну незбалансованість по вертикалі, відновлення горизонтального фіскального балансу, гарантоване надання суспільних благ, нейтралізацію зовнішніх факторів та внесок у політику стабілізації для економічного розвитку макроекономічних цілей. За рахунок трансфертів формується значна частина доходів місцевих бюджетів іноземних країн: у Румунії – 79 %, Болгарії – 78 %, Угорщині – 66 %, Латвії – 68 %, Словенії – 67 %, Великій Британії – 77 %, Нідерландах – 60 %. В окремих країнах трансферти формують незначну частину доходів місцевих бюджетів: у Швеції – 19 %, Данії – 24 %, Франції – 25 %, Австрії – 35 %. Закордоном поділ фіскально-економічних повноважень між центральними органами державної влади і управління й місцевим самоврядування є законодавчо закріплений та значною мірою зумовлює чинну структуру доходів місцевих бюджетів [3]. Проте структура доходів бюджетів місцевого самоврядування в розрізі різних країн (табл. 1) відрізняється і тому неможливо виокремити сталі структурні співвідношення з найбільш дохідними джерелами місцевих бюджетів – податковими надходженнями.

Табл. 1. Структура доходів місцевих бюджетів у зарубіжних країнах у 2015 р.

Країна	Податкові надходження					Неподаткові надходження	Доходи від капіталу	Гранти
	всього податкових надходжень у місцеві бюджети	зокрема податки на:						
		доходи, прибуток, заробітки	майно	товари та послуги				
США	39,3	2,4	28,9	8,1	23,0	0,1	37,6	
Австрія	59,9	22,8	4,9	19,3	18,8	1,6	19,7	
Великобританія	13,7	-	13,6	-	12,9	2,8	70,6	
Данія	46,7	43,3	3,3	-	8,0	0,8	44,5	
Іспанія	50,1	9,8	15,1	22,2	13,0	2,2	34,7	
Італія	38,0	...	...	...	11,6	1,6	48,8	
Німеччина	39,9	...	...	...	20,9	4,6	34,6	
Норвегія	44,3	39,8	4,2	0,3	17,4	0,7	37,6	
Фінляндія	46,6	...	...	...	30,2	2,0	21,2	
Франція	47,2	7,2	16,8	5,1	18,1	0,5	34,2	
Швеція	70,1	70,1	...	-	10,5	0,3	19,1	

Джерело: [3].

Зауважимо, що закордоном на виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування законодавчо передбачено джерела формування доходів, які не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. До таких доходів належать:

- прями реальні податки: на рухоме і нерухоме майно, землю, з власників транспортних засобів, промисловий, екологічний.
- прями податки на доходи: фізичних осіб, прибуток підприємств, із спадщин і дарувань.
- непрями податки на: роздрібний продаж, споживання електроенергії, газу; місцеві акцизи на бензин, тютюн, спиртні напої.
- збори і мита за прибирання сміття і його вивіз, будівництво службових будинків, паркування автотранспорту, користування спортивними і оздоровчими закладами та установами культури, полювання і риболовлю, послуги цвинтарів, із власників собак, видачу різних ліцензій і реєстраційних посвідчень, участь у бігах на іподромі, відкриття ресторанів та готелів.

Найважливішими на місцевому рівні є насамперед податки на нерухоме майно юридичних і фізичних осіб й на землю із групи прямих реальних податків. Трохи рідше сплачують місцеві непрями податки (у вигляді акцизів і податків на продаж). Утім, сьогодні майнові податки (табл. 2) є введені практично у всіх країнах з розвинутою ринковою економікою.

Як бачимо, майнові податки займають провідне місце у доходах місцевих бюджетів багатьох країн. За даними табл. 2, у Великобританії майже всі податкові надходження місцевого самоврядування формуються за рахунок податку на майно, що зазвичай не характерно для європейських країн. Істотну роль відіграють податки на майно у фінансуванні місцевих програм і в США – понад 45 % власних доходів бюджетів місцевого самоврядування або більше 70 % податкових надходжень місцевих бюджетів; в Іспанії – більше 20 % власних доходів або

30 % податкових надходжень місцевих бюджетів; у Франції – більше 25 % власних доходів або 35 % податкових надходжень до місцевих бюджетів [3].

Табл. 2. Майнові податки в доходах органів місцевого самоврядування зарубіжних країн у 2015 р.

Країна	Частка у власних доходах органів місцевого самоврядування	Частка у податкових надходженнях органів місцевого самоврядування
США	46,2	73,4
Австрія	6,2	8,3
Великобританія	45,9	99,2
Іспанія	23,1	30,2
Німеччина	9,5	20,9
Норвегія	6,7	9,4
Франція	25,6	35,7

Джерело: [3].

Як уже згадувалось, доволі поширеними у світовій практиці місцевого оподаткування є місцеві збори. Однак у формуванні доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн беруть також участь неподаткові доходи у вигляді: штрафів та обов'язкових зборів, доходів від використання майна, що перебуває у власності місцевого самоврядування, орендної плати, коштів від продажу об'єктів муніципальної власності, коштів, залучених через розміщення муніципальних позик.

Потрібно звернути увагу на те, що склад і структура неподаткових надходжень визначаються й національними особливостями. Так, у США, Великобританії, Швеції серед неподаткових доходів домінують доходи від власності та підприємницької діяльності; у Франції, Німеччині, Данії значне місце відводиться комунальному кредиту. Протистояння державній політиці підвищення податків спричинило зростання надходжень від надання платних послуг: у Норвегії – це послуги водопостачання, каналізації, утримання дітей у дитячих садках; у США – водопостачання, каналізації, прибирання сміття; у Швеції – використання відходів, водо- та енергопостачання; в Італії – місцеві ліцензійні збори, шкільний збір тощо.

Бюджетні надходження у вигляді грантів (у зарубіжній бюджетній практиці під ними розуміють надходження коштів з інших, як правило вищих, рівнів бюджетної системи) змінюється в межах 25-50 % сукупних доходів, окрім Великобританії, де вони значно перевищують зазначені розміри. Збільшення грантів у доходах місцевих бюджетів є наслідком загального розповсюдження принципу субсидиарності в Європі й світі. Окрім цього, якщо розглядати види субсидій, які надаються центральним урядом, то перевагу дедалі більше надають незв'язаним субсидіям перед цільовими субвенціями, що, як показує зарубіжний досвід, не тільки не обмежує самостійність органів місцевого самоврядування, але й сприяє розвитку їхньої ініціативи, активізує діяльність щодо задоволення потреб населення територіальних громад.

На нашу думку, зміни у структурі доходів локальних бюджетів безпосередньо пов'язані з потребою фінансування дедалі зростаючих видаткових функцій місцевої влади, насамперед у соціальній сфері. У країнах Європейського

Союзу розвиток соціально орієнтованої ринкової економіки підтверджується значною часткою бюджетних асигнувань на утримання установ і закладів освіти, охорони здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення населення.

Взявши до уваги досвід зарубіжних країн в Україні, на наш погляд, доцільно провести реструктуризацію доходів у таких напрямках:

- здійснити поетапний перехід до спільного використання різними ланками бюджетної системи податків зі широкою базою оподаткування (податку на додану вартість і податку на прибуток підприємств) на основі встановлення законодавством нормативів розщеплення податкових платежів;
- удосконалити порядок нарахування й сплати основного податкового джерела місцевих бюджетів – податку з доходів фізичних осіб шляхом оптимізації бази оподаткування, раціоналізації системи пільг, насамперед податкових соціальних пільг, зарахування податкових сум до бюджетів територіальних громад за місцем знаходження платника, а не податкового агента;
- активізувати роль податкових надходжень ресурсно-майнової групи, що передбачає запровадження на зразок розвинених країн податку на нерухоме майно фізичних осіб, податків на капітал (багатство);
- посилити роль власних доходів шляхом вирішення проблем місцевого оподаткування;
- вирішити проблеми місцевого оподаткування в Україні через розширення переліку місцевих податків у контексті реалізації місцевих програм у галузі соціального захисту й зайнятості населення, охорони довкілля, раціонального використання природних багатств, регулювання кількісних параметрів споживання підкацизних товарів, проведення регіональної економічної політики протекціонізму, що має забезпечити підвищення фіскальної ролі місцевих податків і зборів;
- забезпечити фінансову стійкість, самоокупність і самофінансування інститутів комунальної власності, що надають низку житлових, комунальних, транспортних послуг, шляхом запровадження ринкових відносин у комунальному секторі.

Водночас, такі реформи передбачають вирішення комплексу завдань управлінського, юридичного, соціального змісту, демократизації громадсько-господарських відносин територіального колективу, оптимізації чинних тарифів на базі запровадження ресурсозберігаючих технологій, активізації інвестиційних вкладень у ремонтні та ремонтно-будівельні роботи, прискореними темпами запровадження лізингових схеми розрахунків, диференціація нормативів плати за житло залежно від якості наданих послуг, реструктуризація бюджетної заборгованості із планово-дотаційних допомог комунальному сектору тощо.

Висновки. Сьогодні інтеграція України до країн Євросоюзу має ґрунтуватися на використанні досвіду зарубіжних країн у галузі формування та використання доходів місцевих бюджетів: реструктуризації доходів завдяки запровадженню майнових податків і податків на капітал, підвищенню фіскальної віддачі місцевих податків, зростанню обсягів неподаткових доходів та цільових грантів, збільшенню видаткових повноважень у контексті вирішення соціально-економічних програм місцевого значення.

Потрібно також є чітко розподілити компетенції щодо вирішення конкретних завдань між центральними органами влади й органами регіонального та

місцевого самоврядування, і поступово здійснювати перехід до децентралізації державних фінансів. Так, на державному рівні за рахунок коштів Державного бюджету мають фінансуватися тільки ті видатки, котрі пов'язані з забезпеченням загальнодержавних потреб: оборона країни, утримання законодавчої і виконавчої влади, розвиток фундаментальної науки, структурна перебудова економіки, соціальні пакети тощо. Фінансові ж проблеми місцевого рівня раціонально вирішувати за рахунок коштів відповідних бюджетів, оскільки місцеві бюджети здійснюють безпосередній вплив на задоволення різноманітних потреб населення, стан та надання державних послуг.

Отже, в Україні для вирішення цих та інших назрілих проблем стосовно формування і використання місцевих бюджетів значною мірою визначило б розширення економічної самостійності регіонів країни. Адже те, наскільки вони політично незалежні і фінансово забезпечені, істотно впливає на формування демократичних, ринково орієнтованих систем і підвищує шанси на успіх реформ.

Література

1. Бодров В.Г. Регулювання міжбюджетних відносин: Україна і європейський досвід : монографія / за ред. В.Г. Бодрова; кол. авт.: В.Г. Бодров, О.П. Кириленко, Н.І. Балдич та ін. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 296 с.
2. Большенко С.Ф. Особливості формування місцевих бюджетів в європейських країнах / С.Ф. Большенко, Н.И. Никифорова. [Електронний ресурс]. – Доступний з https://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vcp/TPtEV/2009_6/6_2009/3_Bolchenko_dr.pdf
3. Дані Ін-ту бюджету та соціально-економічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://www.ibser.org.ua>
4. Європейська хартія про місцеве самоврядування від 15 жовт. 1985 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036
5. Журавель В.В. Зарубіжний досвід фінансового регулювання розвитку регіону / В.В. Журавель // Вісник Харківського національного університету : зб. наук. праць. – 2007. – № 758. – С. 72-74.
6. Кириленко О.П. Міжбюджетні відносини: стан і проблеми удосконалення / О.П. Кириленко // Фінанси України : зб. наук. праць. – 2000. – № 6. – С. 64-69.
7. Про співробітництво територіальних громад: Закон України, від 17.06.2014. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
8. Чабан Я.І. Світовий досвід фінансування соціально економічного розвитку області за рахунок податкових надходжень / Я.І. Чабан // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – № 18. – С. 34-45.

Надійшла до редакції 29.09.2016 р.

Польнюк Н.И. Зарубежный опыт межбюджетных отношений и возможность его использования в Украине

Сегодня вопрос реформирования бюджетной системы Украины выходит на первый план, ведь финансовая децентрализация является одной из фундаментальных условий независимости и жизнеспособности органов местной власти. Роль местных налогов и сборов в наполнении местных бюджетов в нашей стране остается незначительной. Поэтому, рассмотрев проблемы формирования местных бюджетов как в Украине, так и в отдельных зарубежных странах, можно сделать вывод, что продолжение изучения опыта унитарных стран с развитой децентрализацией может пригодиться при выработке и внедрении политики реформирования системы местных бюджетов в Украине. Важно обратить внимание на опыт стран Европейского Союза. Интересным для более глубокого анализа также опыт именно унитарных стран, трансформация модели управления регионами, в которых положительно зарекомендовала себя, в частности в сфере наполнения местных бюджетов.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная система, государственное регулирование, межбюджетные отношения, местные бюджеты, финансовая децентрализация.

Plynyuk N.I. Foreign Experience in Intergovernmental Fiscal Relations and the Possibility of its Application to Ukraine

Nowadays the issues of decentralization of the budgetary system of Ukraine come to the fore, because financial decentralization is one of the fundamental conditions of independence and viability of local authorities. The role of local taxes and duties in the filling of local budgets in our country remains insignificant. Therefore, having considered the problems of formation of local budgets both in Ukraine and in some foreign countries, we can conclude that the continuation of studying the experience of unitary countries with developed decentralization can be useful during the elaboration and implementation of the policy of reformation of local budgets in Ukraine. It is important to pay attention to the experience of the EU countries. The experience of such unitary countries the transformation of the region management model, in which it has positively established itself, in particular in the sphere of filling local budgets, is also interesting for deeper analysis.

Keywords: budget, budget system, government regulation, intergovernmental relations and local budgets, fiscal decentralization.

УДК 334.722

ОСОБЛИВОСТІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА РЕГІОНУ

С.Д. Щеглюк¹, О.Г. Коломієць²

Встановлено, що інституційні характеристики підприємницького клімату країни визначають процеси активізації підприємницької діяльності в окремих регіонах, але понад це, також визначальними є регіональні чинники, умови і процеси. Систематизовано сучасні проблеми розвитку підприємництва у Львівській обл., а саме інституційного, організаційного, фінансово-економічного та просторового характеру. Визначено можливості регіональної та міської влади через впровадження інструментів стратегування, програмування і прогнозування щодо підтримки місцевих виробників, сприяння розвитку підприємництва.

Ключові слова: підприємництво, малі і середні підприємства, розвиток підприємств регіону, підприємницьке середовище, інституційні характеристики підприємницького середовища.

Вступ. У сучасних умовах одним із провідних чинників позитивної динаміки соціально-економічного розвитку будь-якої країни світу є стабільний розвиток підприємництва. Ґрунтуючись на ефективному підприємницькому середовищі, розвиток підприємництва сприяє формуванню та утвердженню середнього класу, побудові громадянського суспільства, утвердженню демократії та підвищенню рівня життя громадян. Близько 90 % всіх суб'єктів господарювання в розвинених країнах належать до малого та середнього підприємництва, загалом вони продукують до 60 % доданої вартості та забезпечують 70 % зайнятості. Основним трендом сучасного розвитку підприємництва в більшості розвинених країн світу є постійний пошук інструментів для розширення меж сприяння діловій активності та формування сприятливого інституційного середовища для розвитку бізнесу. Натомість, в Україні, впродовж усіх років незалежності, внаслідок недостатньої обґрунтованості та непослідовності інституційних

¹ ст. наук. співроб. С.Д. Щеглюк, канд. екон. наук – ДУ "ІРД ім. М.І. Долишнього НАН України";

² інж. О.Г. Коломієць – НЛТУ України, м. Львів